

О најстаријој историји Прасловена на Балкану и њиховим миграцијама на Руску низију, у Индију, Иран, на Блиски Исток и даље на југ до Индијског океана

У последња три дана на мене се обрушила бујица писама из балканских земаља, од људи који су прочитали чланке у низу новина, међу којима је водећа *Телеграф*. Читаоци постављају питања да ли је истина оно што је са позивом на мене написано?

Као што се често дешава, пут од науке до популарних новина није једнозначан, и каткад обраста фантазијама. На пример, ја никада ни у једном свом раду нисам спомињао библијског Ноја ни његове синове, и био сам зачуђен, прочитавши следеће: “Кљосов у свом научном делу даје историју руског народа од библијског Јафета, сина Нојевог, до његових дана. На једном месту, међутим, аутор пише како су се **Јафетови потомци населили прво у доњем току Дунава, данашњој Србији**, да би затим неки од њих отишли на север”. Можда је тако и било, само ја о томе немам појма. ДНК-генеалогичка историја о Ноју и синовима ништа не говори.

Али, далек сам од помисли да се бавим претресањем чланака у поштованом *Телеграфу*; што је написано, написано је. Желео бих да овде изнесем оно што заиста о Словенима уопште и о балканским Словенима говори ДНК-генеалогичка историја. То је збиља занимљиво, а понекад сасвим неочекивано, сасвим другачије него што пишу уџбеници.

Балканске народности чини неколико родова или, како их у ДНК-генеалогичкој историји зову, хаплогрупа. У Србији, Хрватској, Босни и Херцеговини, Словенији, Македонији, Црној Гори два главна рода (по језику и територијама) чине I2a и R1a, али има још много других, малобројнијих – то су E1b, R1b, J2, J1, I1, Q, T и други. Најбројнији род је I2a, и на Балкану се готово сасвим састоји из такозване динарске групе. Његов удео на Балкану варира од 21% у Словенији, 23% у Македонији, 30% у Црној Гори, 33% у Србији, 37% у Хрватској, и до 56% у Босни и Херцеговини. Та хаплогрупа, I2a, у давнини је имала трагичну историју, о којој ћу нешто даље испричати. Род R1a по бројности достиже од 8% у Црној Гори, 14% у Македонији, 16% у Србији и Босни, 24% у Хрватској, до 38% у Словенији. На тим родовима-хаплогрупама ћемо се сада задржати.

Род I је, по свему судећи, најстарији у Европи, постоји најмање 45.000 година. Неки научници сматрају да је његов непосредан предак – кромањонац, премда директних доказа нема. Али то становиште није лишено основа. Пре око 20.000 година род I се поделио на две гране – I1 и I2, и ти родови су насељавали древну Европу. Да ли су у то доба људи рода I2a живели на Балкану – засад се не зна. Ископавања показују постојање хаплогрупе I2a у древним костима датованим пре 5.000 година на југу Француске. Али, пре око 4.500 година, средином III хиљадулећа пре наше ере, дошло је до трагедије која је довела до готово потпуног нестанка, а вероватније уништавања готово свих европских хаплогрупа, које

видимо у древним костима датованим пре 7–5.000 година, а потом су у Европи нестали. У Европи је, не рачунајући крајине, остала практично једна хаплогрупа – R1b, која је на европски континент стигла пре око 4.800 година, и током неколико столећа населила читаву Средњу и Западну Европу. Од тада она остаје најраширенија европска хаплогрупа; на њу отпада око 60% мушког становништва Средње и Западне Европе. То је знатан део Шпанаца, Португалаца, Баска, Енглеца, Ираца, Шкотланђана, Француза, Белгијанаца, Немаца.

Током насељавања Европе од стране Ербина (носилаца R1b), исти су “звонасти пехари”, по имену археолошке културе звонастих пехара, из Европе су нестале хаплогрупе I1, I2, R1a, E-V13, G2a, и њихове остатке налазимо или у западним крајинама Европе (на Британским острвима), или на истоку – на Руској низији и у Малој Азији, камо су побегли преживели носиоци тих хаплогрупа-родова. Али њихове остатке налазимо знатно касније, после њиховог тешког преживљавања на рубу нестанка. То је попут “последњег Мохиканца”, само што су у овом случају “Мохиканци” опстали, премда су за стабилизацију њихових родова била потребна столећа, а каткад и хиљадулећа. Хаплогрупа I2a поцепала се попола – један део је побегао на Британска острва, други – на Дунав. Затребало је преко 2.000 година, од пре 4.500 па до пре 2.300 година да би хаплогрупа I2a у дунавском региону кренула да расте и почне да насељава Источну Европу. ДНК-генеалогски прорачуни показују да сви I2a у читавој Источној Европи – от Грчке на југу па до Прибалтика на северу, имају истог заједничког претка који је живео пре 2.300 година, крајем прошле ере, по свој прилици на Дунаву. Према томе, Словени хаплогрупе I2a тек почетком наше ере почињу да се шире по Источној Европи, што су и археолози запазили. Највећи број представника рода I2a населио се на Балкану, и можемо да их схватимо – земља је тамо благодатна. Тај род назван је “динарским” само зато што их тамо има највише у читавој Европи. Али даље на запад “Динарци” нису ишли да се насељавају, изгледа да их је глас крви подсетио – “тамо се не сме”. Можда је било и других разлога, нама непознатих.

Зато, када историчари тврде како су се Словени на Балкану појавили тек средином наше ере, то је релативно тачно, али само у погледу половине Словена, хаплогрупе I2a, “динарског” рода, а ни то није било средином наше ере већ 800 година раније. И при том историчари немају појма о древној историји “Динараца” у Европи. Одатле следи још један закључак – нема смисла говорити о томе који народ је на Балкану старији, у сваком случају о знатном делу народа, “Динарцима”. Сви носиоци “динарске хаплогрупе” – и Срби, и Хрвати, и Словенци, и Бошњаци, и Македонци, и Црногорци – сви њихови преци били су из истог рода, сви су чудом преживели трагедију пре 4.500 година, сви су се препородили у дунавском региону, помажући један другоме. Не треба настављати трагедију, то је већ било, и то не једном.

Прелазимо на други род, R1a. Он има сасвим другачију историју, али су, као и “динарски” род, на Балкану и у читавој Источној Европи постали Словени, и створили један заједнички језик, премда и у својој различитој динамици.

Род R1a дошао је на Балкан пре око 9.000 година, а можда и пре. О томе говоре и подаци ДНК-генеалогике (“пре најмање 9.000 година”), и археолошки подаци, који сведоче о приспећу нових миграната на Балкан пре најмање 8.000 година, и то је показано такозваним методом датирања помоћу стронцијума. Тај европеидни род дошао је са стране Алтаја, на који су његови преци изгледа стигли из Европе најкасније пре 40.000 година. Према томе, та миграција је направила огромну петљу – из Европе на Алтај и натраг. Носиоци R1a стигли су на Балкан, преваливши огроман пут с Алтаја по јужном луку – кроз Тибет, Индостан, Иранску висораван и Анатолију, где су језикословци открили најстарије трагове индоевропског језика, који је пронео род R1a. После доласка на Балкан, род R1a раселио се по Европи. Биће крајње занимљиво сазнати ко су били најстарији житељи Лепенског Вира –

“Динарци” или Аријевци, носиоци R1a, или, можда, неочекивано неко сасвим други. Али то ћемо сазнати, и то ускоро. Зашто су они Аријевци – ево објашњења.

Пре истих кобних 4.500 година род R1a побегао је из Европе на Руску низију, и ускоро се разишао на неколико миграционих грана. Део њих упутио се на југ, преко Кавказа у Месопотамију, тамо ушао у историју под именом митанијских Аријеваца (савремена Сирија), и прошао до полуострва Арабија. Сада њихови потомци међу Арапима чине до 9% укупног мушког становништва. Други део Аријеваца прошао је са Руске низије до Средње Азије, тамо живео око 500 година, и пре око 3.500 година прешао на Иранску висораван. Дарије I, ахеменидски цар, уклесао је на барелефу у Накш-и-Рустаму 1.000 година касније: “Ја, Дарије, велики цар, цар над царевима... Аријевац, син Аријевца”. Још један део Аријеваца, који је отишао на исток, стигао је до Јужног Урала, основао тамо металуршка предузећа, пре око 3.600 година отишао у Индију, под именом легендарних Аријеваца, и населио се у Арјаварти (у преводу са санскрта – “земља Аријеваца”), у Северној Индији. Најзад, још један миграциони пут Аријеваца довео их је до Алтаја, отаџбине древних предака, где је у гробовима датованим пре 3.800–3.400 година откривена опет хаплогрупа R1a, с особеностима својственим индијским Аријевцима, каснијим Скитима и још каснијим Словенима хаплогрупе R1a како Руске низије тако и Балкана. Сви су потомци древних Аријеваца. Приспевши у Индију, Аријевци су тамо успоставили кастински систем, а себе саме, разумљиво, уписали у највишу касту (препознајете нас, Словене?), и од тада кастински систем одржавају. И дан-данас, без обзира на протеклих 3.500 година, већину највише касте чине носиоци R1a, њихов удео достиже у највишим кастама до 72%, према подацима индијских аутора.

У Русији удео хаплогрупе R1a међу етничким Русима у просеку износи 48% од читавог мушког становништва европског дела, али то је зато што на северу живи много Угро-Финаца и јужних Балта хаплогрупе N1c1, док на југу (јужније от Пскова) удео R1a међу Русима достиже 67% и више. Становништво Северне Индије, потомци Аријеваца, имају хаплотипе, то јест одређене одсечке ДНК који се примењују за ДНК-генеалогску анализу, исте као и код етничких Руса. Ево типичног примера. Ово је мој хаплотип, типичан за Словене хаплогрупе R1a:

13 24 16 11 11 15 12 12 10 13 11 30 – 16 9 10 11 11 24 14 20 34 15 15 16 16 – 11 11 19 23 15 16
17 21 36 41 12 11 – 11 9 17 17 8 11 10 8 10 10 12 22 22 15 10 12 12 13 8 15 23 21 12 13 11 13 11
11 12 13

А ово су три типична хаплотипа Индијаца-“Индоевропљана”, исто хаплогрупе R1a, сасвим насумично узета с индијског сајта на који Индијци постављају своје хаплотипе). Мутационе разлике међу њима су означене:

13 24 **17 10** 11 14 12 12 10 13 11 **32** – 16 9 10 11 11 24 14 20 **31** 12 15 15 16 – 11 **10** 19 23 **16** 16
17 20 33 34 13 11 – 11 8 17 17 8 **11** 10 8 11 10 12 22 22 15 10 12 12 13 8 14 23 21 13 13 11 13 11
11 12 **13**

13 24 16 11 11 14 12 12 10 13 11 **31** – 16 9 10 11 11 24 14 20 **33** 12 15 15 16 – **10** 12 19 23 15 17
18 **18 35 41 15** 11 – 11 8 17 17 8 12 10 8 11 10 12 22 22 15 10 12 12 13 8 **13** 23 21 **12 12** 11 13 **10**
11 12 12

13 **23** 16 11 **12 15** 12 12 10 13 11 **30** – 9 10 11 11 24 14 20 **30** 12 **16 16** 16 – 11 12 19 23 15 16 18
21 35 39 12 11 – 11 8 17 17 8 12 10 8 11 10 12 22 22 **16** 10 12 12 13 8 14 **24 22** 13 13 11 13 11 11
12 12

Степен сличности између сва четири хаплотипа види се одмах. Запажамо да број мутација међу индијским хаплотипима у паровима износи 27–30, а између словенског (по дефиницији) хаплотипа аутора и сваког од индијских – такође у паровима – мутациона разлика износи 25–30. Другим речима, хаплотип аутора ближи је Индијцима него они сами међусобно. Заправо је та разлика у границама грешке, и разлике су готово подједнаке.

За пример – типични основни западноевропски хаплотип (хаплогрупе R1b):

13 24 14 11 11 14 12 12 12 13 13 29 – 17 9 10 11 11 25 15 19 29 15 15 17 17 – 11 11 19 23 15 15
18 17 36 38 12 12 – 11 9 15 16 8 10 10 8 10 10 12 23 23 16 10 12 12 15 8 12 22 20 13 12 11 13 11
11 12 12

Број мутација између њега и индијских хаплотипа (и хаплотипа етничких Руса) износи готово 50, што не чуди – њихове претке раздваја најмање 30.000 година. У Индији и Ирану има врло мало хаплотипа хаплогрупе R1b, готово да нема, и то су углавном недавни, подсећање на енглески колонијализам. Међу Аријевцима пре 3.500 година по свој прилици није било предака савремених Западноевропљана. У највишим кастама Индије хаплотипа R1b практично нема. Знате ли колико међу брахманима из највиших каста Индије има носилаца хаплогрупе R1b? Нема ниједног од 367 брахмана колико је тестирано на хаплогрупе.

Историја хаплогрупе R1a на Балкану такође је трагична, као и хаплогрупе I2a. После бекства хаплогрупе R1a из Европе на Руску низију пре око 4.500 година главни правац миграција Аријеваца током наредних 1.000 година водио је даље на исток, југоисток и на југ, како је већ описано. Миграције Руса, како можемо условно назвати оне који су остали на Руској низији после одласка осталих миграната на југ и исток, започеле су у западном правцу пре око 3.000 година, крајем II – почетком I хиљадулећа пре наше ере. Могуће је да су управо тада започела славна ратничка дела балканских Словена хаплогрупе R1a. Хаплогрупа I2a у то доба једва је преживљавала на Карпатима, и у тим делима није учествовала. Нећу овде задирати у описе војних похода балканских Словена нити делити те ратнике на Србе, Хрвате, Словенце и друге; мислим да су тада сви они били ратни другови. Могуће је да су они учествовали у одбрани Троје, одлазили у походе по Малој Азији, стизали до Блиског Истока и севера Африке, учествовали у походима Александра Македонског. Из тог доба су по читавом Јадрану остали камени аријевски споменици с особеним аријевским симболима. О том раздобљу балканске историје постоји мноштво радова балканских историчара, како древних тако и савремених.

Како је говорио познати политичар из не тако давног времена, добитник Нобелове награде за мир – “ја имам сан”. И ја исто имам сан, премда нисам добитник Нобелове награде – да балкански народи живе у миру и пријатељству. Засад се о томе заиста може само сањати, али ће до тога неизоставно доћи. Можда онда када се Срби и Хрвати, Босанци и Словенци удубе у резултате ДНК-генеалогije и схвате да имају исту древну историју, коју су недавни догађаји поприлично покварили. Схвате и предузму позитивне мере. А које то мере – нека сами размисле. Мој задатак је да их упознам са ДНК-генеалогijом, што овде и чиним.

Са руског превела Сава Росић